

*Харченко А.**

ЄВРОПЕЙСЬКА ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА

Під енергетичною безпекою розуміють стан захищеності країни від загроз надійному енергетичному, в тому числі паливному, забезпеченню. В умовах нерівномірного розподілу енергетичних ресурсів та їх обмеженості цілком закономірним є виникнення у малозабезпечених ресурсами держав проблеми енергетичної безпеки.

Актуальність проблеми енергетичної безпеки полягає в тому, що енергетичний чинник дедалі частіше стає впливовим фактором у міждержавних відносинах. Це виявляється у загостренні боротьби за енергоресурси на світових ринках, підвищенні цін, виникненні конфліктів, збільшенні ризиків щодо стабільності енергопостачання. Тому останнім часом енергетична безпека є предметом посиленої уваги міжнародної спільноти, окремих країн та їх об'єднань, у тому числі і Європейського Союзу.

Головні загрози енергетичній безпеці Європи були визначені у Зеленій книзі Комісії Європейських Співтовариств – «Європейська стратегія сталої, конкурентоспроможної та безпечної енергетики» від 8 березня 2006 року. А пріоритети нової енергетичної стратегії Європейського Союзу у ХХ столітті - у документі «Європейська енергетична політика» від 10 січня 2007 року. До переліку новітніх загроз безпеці європейських держав було внесено загрозу енергетичній безпеці, яка в останній час вийшла ледь не на перший план і стоїть поруч із загрозами міжнародного тероризму, регіональних конфліктів, поширення зброї масового знищення.

Фактично, у питанні про енергетичну безпеку Європи ідеться про необхідність врахування «фактора Російської Федерації». Адже саме Російська Федерація є наразі провідним експортером енергоресурсів в Європу. Не викликає сумніву, що саме дії Російської Федерації, яка відверто використовує енергетичну залежність як інструмент тиску та залякування – найнаочніше на початку 2006 р., коли було перекрито крани на газопроводі через Україну і виникла ситуація недопостачання газу європейським споживачам - і подальші її спроби у цьому напрямі призвели до усвідомлення значення цієї загрози.

Проведення II Міжнародного енергетичного тижня (у Москві, 23-26 жовтня 2007 року), участь у якому взяли Виконавчий Директор МЕА, Комісар ЄС з енергетики, Генеральний Секретар Міжнародного енергетичного форуму мало на меті стабілізацію відносин між країнами-продуцентами енергоресурсів та країнами, що їх імпортують.

Звісно, володіння енергоресурсами можна трактувати як засіб тиску з боку Росії. Підтвердженням цього може виступати «Проект Концепції енергетичної стратегії Російської Федерації до 2030 року», в якому зазначено намір використання енергоресурсів як інструмента російської енергетичної політики[3]. З іншого боку, необхідно зазначити, що експорт Російською Федерацією нафти та газу в країни Європи є вагомим складовим експорту зокрема і економіки Російської Федерації в цілому. Адже експортний потенціал Російської Федерації по газу на 70%, а по нафті на 80% спрямований виключно на Європейський континент, 75% експортних доходів Російської Федерації напряму залежать від європейського ринку енергетики. Частка країн ЄС у реалізації експортного по-

* студентка 2 курсу відділення «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Капітоненко М.Г.

тенціалу ЄС становить 52%, у загальному обсязі іноземних інвестицій в національну економіку – 70%[5]. Зважаючи на ці показники, можна зробити висновок про те, що експорт енергоресурсів Росією в Європу є необхідним для обох сторін. До того ж, експортно-імпортні відносини між Російською Федерацією та Європейськими державами склались традиційно.

Тому слід враховувати і те, що Росії було б не вигідним знаходження Європою альтернативного експортера енергоресурсів, адже це негативно позначилося б на її економічному становищі. Росія ні в якому разі не хотіла б втрачати європейський ринок збуту нафти та газу. До того ж, це унеможливило б застосування Росією енергетичного чинника як засобу політичного тиску, що і є головною метою енергетичної політики Європейського Союзу. Цим і пояснюється конкуренція між РФ та Азербайджаном щодо нафтопостачання до Європи та формування нових ресурсів та маршрутів експорту природного газу Каспійського регіону.

Розуміючи важливість і складність впливу енергетичного чинника на економічну та політичну стабільність, країни ЄС намагаються реалізувати свої енергетичні інтереси в Центральній Азії, щоб унеможливити подальшу експансію на цих ринках російських компаній. До того ж, Європа розгорнула значну енерготранзитну геопереорієнтацію. Було розроблено низку проектів щодо постачання в Європу каспійського та чорноморського газу, серед них – TRACECA та INOGATE, «Набукко» та «Чорноморська синергія».

З свого боку, Росія розробляє нові проекти маршруту постачання газу в Європу, до якого вже не буде входити Україна. Серед них – ініційований Російською Федерацією проект - «Південний потік». В Європі розглядається варіант створення єдиної газотранспортної системи New Europe Transmission System – у складі газотранспортних систем Угорщини, Боснії та Герцеговини, Сербії, Румунії, Болгарії, Австрії з єдиним органом управління, в якому визначальну роль буде відігравати російський «Газпром».

Тема енергетичної безпеки Європи безпосередньо торкається інтересів України. Наразі до Європи територією України проходить 7 магістральних трубопроводів. Україна виконує важливу функцію – транзиту російського газу та нафти через свою територію. За це Україна отримує як економічну вигоду у вигляді плати за транзит, так і політичну, адже це підвищує її значимість у стосунках з Російською Федерацією та Європою. Більше того, це забезпечує більш-менш стабільне постачання газу в Україну.

Задля забезпечення енергетичної безпеки Європи та України наша держава повинна вжити таких заходів: перейти на довгострокові, прямі та прозорі контракти з Російською Стороною у питаннях постачання природного газу в Україну та його транзиту європейським споживачам; впровадження політики енергоефективності, узгодженої з планом дій Європейського Союзу з енергоефективності; створення стратегічних запасів нафти, природного газу; а також провести урядові консультації з Європейською Комісією щодо надійного забезпечення Україною функції транзитного транспортування природного газу[7].

Отже, проблема енергетичної безпеки Європи є складною і потребує об'єднання зусиль усіх європейських країн задля забезпечення надійного і сталого енергопостачання. Шляхи врегулювання даної проблеми такі: забезпечення надійних домовленостей з Російською Федерацією щодо експорту енергоресурсів, пошук альтернативних експортерів нафти та газу в Європу та впровадження енергозберігаючих технологій, розвиток альтернативних джерел енергії.

Література

1. Актуальні проблеми Міжнародних відносин. – К.: ІМВ, 2008 р. - № 72 ч.1. – с. 15-23.
2. М. Гончар Російська енергетична політика: обриси експансії. // Політика і час: науковий журнал. - К., 2007 р. - №2. - с. 9-15.

3. О.С. Власюк, Д.К. Прейгер Теоретико-методологічний аналіз особливостей нової парадигми енергетичних відносин Схід-Захід. // Стратегічна панорама. – К., 2009 р. - №2. - с. 26-35.
4. Рішення Ради Національної Безпеки і Оборони України Про невідкладні заходи щодо забезпечення енергетичної безпеки України від 10 лютого 2009.
5. С. Коркунський Європейська енергетична політика. // Політика і час: науковий журнал. – К., 2007 р. - №2. – с. 16-20.